

Gimnazija Lucijana Vranjanina
Trg hrvatskih pavlina 1, Zagreb

Terezija Pavić-Pezer
profesor hrvatskoga jezika i književnosti

Upute za pisani rad na stručnome ispitu iz nastavnih predmeta Filozofija i Etika

Jezična kompetencija (pismenost)

Pisani rad kao sastavnica stručnoga ispita

Pisani rad prvi je dio stručnoga ispita i traje 180 minuta. Od ponuđene tri teme pristupnik odabire jednu i o njoj piše vezani tekst u kojemu mora pokazati razumijevanje, odnosno kritičko promišljanje odabrane teme te poznavanje metodičke i stručne literature, uz prikladne primjere iz nastavne prakse. U pisanju rada pristupnik treba obratiti pozornost na pravilnu kompoziciju i primjeren stil te dosljedno primjenjivati pravopisnu i gramatičku normu hrvatskoga standardnog jezika.

Uspjeh na ovome dijelu ispita iskazuje se ocjenom „položio” ili „nije položio”. Pristupnik koji je iz pisanoga rada ocijenjen ocjenom „nije položio“ ne može polagati usmeni dio ispita.

Oblik pisanoga rada

Naslovnica rada sadrži naziv nastavnoga predmeta iz kojega se polaže stručni ispit, naslov odabrane teme, ime i prezime pristupnika te mjesto i datum pisanoga rada. Tekst naslovnice treba napisati u skladu s pravopisnom i gramatičkom normom hrvatskoga standardnog jezika.

Uputno je da pristupnik napiše koncept (sadržajni i kompozicijski nacrt rada) te da ga pregleda prije prijepisa u čistopis kako bi se provjerila obrada teme, povezanost među dijelovima teksta i jezično-stilska pravilnost. Očekivana je duljina čistopisa tri-četiri stranice rukom pisanoga teksta, pri čemu pristupnik popunjava desnu stranicu, a lijeva je stranica predviđena za komentar članova ispitnoga povjerenstva koji vrednuju pisani rad. Čistopis treba napisati pisanim slovima, uredno i čitko, a pogreške se korigiraju precrtavanjem i zagradama. Dijakritički se znakovi pišu u skladu s pravopisnom normom (č, ć).

Kompozicija pisanoga rada

U pisanome se radu od pristupnika očekuje da pravilno oblikuje rečenice i ulomke te da ih poveže u jasan, razumljiv i pregledan tekst.

Pisani rad ima trodijelnu kompoziciju (uvod, razrada, zaključak). U uvodu se najavljuje odabrana tema, iznosi se glavna teza, navode se ključni pojmovi i problemi povezani s temom. Razrada je središnji dio,

u njoj se najavljena tema analizira i kritički promišlja, a glavna se teza argumentira usvojenim stručnim znanjima i primjerima iz nastavne prakse. U argumentaciji je poželjno citirati, odnosno parafrazirati stručnu i metodičku literaturu, uz obvezno navođenje izvora. Na temelju uvoda i razrade izvodi se zaključak kojim se potvrđuje glavna teza i zaokružuje smisao rada.

Uvod i zaključak imaju po jedan ulomak, a razrada se može oblikovati u više ulomaka. Prvi redak svakoga ulomka treba grafički uvući.

Stil pisanoga rada

Pisani rad treba oblikovati znanstvenim stilom. Njegova su obilježja:

- objektivno i jasno izražavanje
- iscrpna i cjelovita argumentacija
- logično povezivanje misli
- cjelovite i složene rečenice
- gramatički red riječi.

U pisanome radu valja izbjegavati:

- slikovito i preneseno izražavanje
- osobni ton
- razgovorni stil
- inverziju.

Na morfološkoj razini preporučuje se uporaba prezenta u 3. l. jd. i 1. l. mn. te uporaba infinitiva (npr. *najčešće se primjenjuje dijaloška metoda, iz toga možemo zaključiti, važno je napomenuti*), a uporaba pasiva treba biti umjerena.

U leksiku, tamo gdje je moguće, prednost treba dati hrvatskim riječima pred posuđenicama (npr. *blok sat > dvosat, grupni rad > skupni rad / skupinski rad / rad u skupini*), uz dopuštenu umjerenu uporabu internacionalizama. Posebnu pozornost valja posvetiti pravilnoj i dosljednoj uporabi stručnih naziva.

Pravopisna i gramatička norma

U tablici su prikazane standardnojezične norme kojima bi pristupnik trebao ovladati kako bi u pisanome radu pokazao očekivanu razinu jezične pismenosti (TABLICA u privitku – *Pravopisna i gramatička norma*).

Za vrijeme pisanoga rada pristupniku je dopušteno služiti se pravopisnim priručnikom. Za uporabu u osnovnim i srednjim školama Ministarstvo znanosti i obrazovanja preporučilo je *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

PRAVOPIS	
veliko i malo početno slovo	<ul style="list-style-type: none"> - nazivi školskih predmeta pišu se velikim početnim slovom: <i>nastavni predmet Filozofija</i> (u općem kontekstu mogu se pisati malim početnim slovom: <i>Sutra odgovaram etiku.</i>) - razdoblja, pravci, škole i njihovi predstavnici pišu se malim početnim slovom: <i>renesansa, racionalizam (racionalisti), egzistencijalizam (egzistencijalisti), jonska škola</i>
pisanje č/ć, dž/đ	<ul style="list-style-type: none"> - č dolazi prema osnovnome <i>k</i> i <i>c</i>: <i>čovjek – čovječanstvo, granica – ograničen</i> - ć dolazi prema osnovnome <i>t</i>: <i>mladost – mladošću</i> - dž dolazi prema osnovnome <i>č</i> te u posuđenicama iz engleskoga i turskoga jezika: <i>učiti – udžbenik, džungla, džamija</i> - đ dolazi prema osnovnome <i>d</i>: <i>mlad – mlađi</i>
pisanje ije/je/e/i	<ul style="list-style-type: none"> - treba razlikovati: <i>ovaj dio (G ovoga dijela) – ovo djelo (G ovoga djela)</i> <i>sljedeći nastavnikove upute – sljedeći sat</i> <i>riješiti – rješavati, ocijeniti – ocjenjivati, razumjeti – razumijevati</i> <i>primjena – primijeniti, htio – htjela – htjelo, smio – smjela – smjelo</i> - u komparativu i superlativu <i>ije</i> se krati u <i>je</i>, odnosno <i>e</i>: <i>bijel – bjelji – najbjelji, lijep – ljepši – najljepši, vrijedan – vredniji – najvredniji</i>
pisanje glasovnih skupina	<ul style="list-style-type: none"> - <i>natčovjek, točci, jedanput</i> > PRAVILNO: <i>nadčovjek, točki, jedanput</i> - <i>zadaci, podaci</i> > PREPORUČENO: <i>zadatci, podatci</i>
umetanje glasa <i>j</i>	<ul style="list-style-type: none"> - umeće se kod posuđenica i imena na <i>-io</i> ili sa završetkom koji se čita kao <i>-i</i>: <i>studio – studija, alibi – alibija, Emilio Betti – Emilija Bettija (Bettijev), Carlo Antoni – Carla Antonija (Antonijev), James Beattie – Jamesa Beattieja (Beattijev), Thomas Henry Huxley – Thomasa Henryja Huxleyja (Henryjev, Huxleyjev), Albert Camus – Alberta Camusja (Camusjev)</i>
pisanje zareza	<ul style="list-style-type: none"> - piše se: <ul style="list-style-type: none"> a) u zaključnim, suprotnim i isključnim rečenicama: <i>Pojedinac ne može promijeniti društvo, <u>dakle</u> to može jedino većina. Pojedinac ne može promijeniti društvo, <u>ali</u> može mijenjati sebe. Društvo se mijenja, <u>samo</u> to ponekad ne primjećujemo.</i> b) u inverziji: <i><u>Kad</u> čovjek dosegne određenu razinu duhovnoga napretka, smatra se sputanim konvencijama koje ga okružuju.</i> c) kad se skup riječi s glagolskim prilogom nalazi na početku rečenice: <i><u>Razmišljajući</u> o čovjekovu prirodnome stanju, veliki su filozofi iskazali različita stajališta.</i> d) kod uporabe rečeničnih priloga (<i>međutim, usprkos tomu, naprotiv, za razliku od toga, odnosno, naime, ipak...</i>): <i><u>Nažalost</u>, većina je povodljiva i sklona vjerovanju samo zato jer netko drugi vjeruje.</i>

	<p>- ne piše se:</p> <p>a) u sastavnim i rastavnim rečenicama: <i>Čovjek neprestano uči i neprestano griješi. Trebamo li ići za onim što je zajedničko ili beskompromisno braniti svoj stav?</i></p> <p>b) kod složenoga veznika <i>ne samo... nego i</i>: <i>Zakoni sputavaju ne samo mogućnost osobnoga rasta i razvoja individualnosti nego i slobodu onih koji te zakone donose.</i></p> <p>c) kada nema inverzije: <i>Većina je sklona vjerovanju samo zato jer netko drugi vjeruje.</i></p>
sastavljeno i rastavljeno pisanje	<p>- niječna čestica i glagol pišu se rastavljeno: <i>ne zna, ne ide</i></p> <p>- prijedlog rastavlja neodređenu zamjenicu: <i>s nikim > ni s kim, za nikoga > ni za koga</i></p> <p>- pravilno pisanje priloga: <i>nažalost, naprimjer / na primjer</i></p> <p>- pravilno pisanje pridjeva: <i>odgojno-obrazovni, društveno-politički, srednjovjekovni</i></p>
GRAMATIKA	
futur I.	- <i>će se primijenit, primijeniti će se > PRAVILNO: će se primijeniti, primijenit će se</i>
aorist	- <i>vidio bi, vidjeli bi > PRAVILNO: vidio bih, vidjeli bismo</i>
prijedlog s/sa	- <i>sa dolazi samo ispred brojke, zamjenice mnogom i riječi koje počinju glasovima s, z, š, ž, ps, ks i sl.: rad sa učenicima > PRAVILNO: rad s učenicima</i>
glagol koristiti se	- <i>koristiti različite pristupe > PRAVILNO: koristiti se različitim pristupima</i>
zamjenica koji	- <i>treba razlikovati: Učenik kojega poučavamo... (živo) – Sat koji planiram... (neživo)</i>
zamjenica svoj	- <i>Descartes u njegovoj „Raspravi o metodi“... > PRAVILNO: Descartes u svojoj „Raspravi o metodi“...</i>
brojevi	- <i>oko desetak > PRAVILNO: desetak ili oko deset</i>
prijedlog kroz	- <i>kroz učenje stječemo znanje > PRAVILNO: učenjem stječemo znanje učeći stječemo znanje</i>
red riječi	- <i>Nastavni proces se odvija... > PRAVILNO: Nastavni se proces odvija... Nastavni proces odvija se...</i>

Na mrežnoj stranici Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje mogu se pronaći ove korisne poveznice:

- Hrvatski pravopis <http://pravopis.hr/>
- Hrvatska školska gramatika <http://gramatika.hr/>
- Hrvatski jezični portal (RJEČNIK) <http://hjp.znanje.hr/>
- Jezični savjetnik <http://jezicni-savjetnik.hr/>